

Benedicte Margrethe Brockdorff og den danske enevælde

Af museumsinspektør Jesper Munk Andersen, Museum Lolland-Falster

Benedicte Margrethe Brockdorff er at eftertiden blev karakteriseret som både hårdhændet, pengegrisk og beregnende, som dominerende overfor sine ægtemænd og kontrollerende i en sådan grad, at nøglen til kældrene og køkkener på hendes utallige besiddelser altid var at finde på hende.¹ En beskrivelse, der trods opblødende faktorer som hengivenhed og ømhed over for den anden ægtemand, Christian Ditlev lensgreve Reventlow, efterlader et billede af en kvinde, som nok var sjovere at sladre om end at leve med. Da overdrivelse jo som bekendt fremmer forståelsen, skal billedet af Benedicte Margrethe Brockdorff formentlig ikke tages for gode varer. Hun var uden tvivl en myndig dame, der vidste besked om sit eget værd, ligesom hun qua sin anden ægtemands

position og virke ikke lod nogen i tvivl om, hvor i samfundshierarkiet hun og hendes familie befandt sig. På dette område agerede hun dog formentlig ikke anderledes, end hvad der var at vente af resten af samfundet i tiden.

Til trods for at Benedicte Margrethe Brockdorff var rundet af tidligere tiders adelskultur og som en af de sidste repræsentanter for de gammeladelige holstenske adelsfruer, så var hun på andre områder en forgangskvinde, der forstod at indordne sig i enevældens nye struktur samt få det optimale ud af tidens besættelse af rang, titler og stand.² Og dette selv om hun i 1710'erne måtte se sig nærmest forvist til en tilværelse i Altona ved rigets sydligste grænse. Siden år 1713 havde hun med sin anden ægtemand opholdt sig i denne by, hvor han som overpræsident havde ansvaret for genopbygning efter svenskernes afbrænding af byen året før i forbindelse med den igangværende Store Nordiske Krig. Officielt var opholdet mod syd foranlediget af genopbygningen, uofficielt lå der helt andre motiver bag. Frederik 4 havde nemlig anvist posten til Christian Ditlev Reventlow

På dette epitafium i Auning Kirke over ægtemanden Jørgen Skeel findes den eneste kendte afbildning af Benedicte Margrethe Brockdorff. Her fremstår hun som en magtfulde, selviscenesat kvinde placeret centralt i epitafiets midte. Foto: Ann Malmgren

I år 1728 kunne Benedicte Margrethe Brockdorff sammen med sin anden ægtemand tage den lollandske barok herregård Tåstrup i besiddelse. Hovedbygningen på gården var rejst omkring år 1690 som et af de tidligste eksempler på barokken og var trods en forsømt tilværelse stadig både moderne og bekvemt indrettet i forhold til familiens andre besiddelser. I år 1729 blev Tåstrup hovedsæde i grevskabet Christiansborg – fra 1741 benævnt Christianssæde. Hovedbygningen står i dag tom efter et mislykket genopførselsprojekt efter en brand i år 1979. Foto: Museum Lolland-Falster

for at få ham væk fra hoffet, hvor den selvbevidste lensgreve med frue tydeligt havde udvist deres misbilligelse af majestætens udenomsægteskabelige forbindelser med lensgrevens halvsøster Anna Sophie komtesse Reventlow.³ Hverken lensgreven eller Benedicte Margrethe Brockdorff var formentlig i tvivl om, hvad det egentlige motiv til opholdet i Altona var, det var prisen for at forholde sig kritisk til den enevældige konge, men som de snart skulle få bevis for, så var konsekvenserne dog ikke større, end at de endnu var i kridthus hos Frederik 4.

Da parret i løbet af foråret 1717 modtog den nyeste rangforordning – udstedt af Frederik 4 på Københavns Slot 11. februar - blev ægteparret nemlig igen bekræftet i, at de trods forvisningen stadig var at regne blandt samfundets allerfornemste top. Her kunne de sort på hvidt læse, hvem der var over hvem i det danske rige, og at de, qua lensgrevens fornemme titler som blandt andet geheimeråd, lensgreve og ridder af elefanten, og trods de tidligere kurren på tråden med kongen, var kommet ind på en fornem sjetteplads i rangforordningens første klasse. De var kun overgået af militærets øverste ledere, statholderen i Norge samt kongens uægte børn.

Enevældens nye praksis

Rangforordningen af 11. februar år 1717 var den seneste opdatering af den linde strøm af love, forordninger, ordener og privilegier, som siden år 1671 havde formaliseret hierarkiets top ved hoffet og i centraladministrationen. Nok var standssamfundet

Benedicte Margrethe Brockdorff første ægtemand Jørgen Skeel er på helfigursportrættet gengivet med sin lollandske hovedbesiddelse Krenkerup i baggrunden. Det var efter sigende her, han i havehuset skulle have tegnet karikaturtegninger af den nye rangadel, som kom til i år 1671. Krenkerup kom ved Jørgen Skeels død i Benedicte Margrethe Brockdorffs eje og derfra videre i Reventlow-slægten, der endnu sidder på den store gård. Foto: Ann Malmgren

ikke forsvundet efter enevældens indførelse og den første rangforordnings udstedelse – de fleste opfattede sig stadig som tilhørende en stand, hvor adelen udgjorde den fornemste. Men ovenpå det middelalderlige standssamfund havde den enevældige konge konstrueret en ny samfundstop med nye statusgrupper, der ikke havde deres position bundet op på de traditionelle fire stænder, men udelukkende havde kongens gunst at takke.⁴ Den gamle adel, som Benedicte Margrethe Brockdorffs slægt tilhørte, var med ét rykket mange trin ned i det nye samfundshierarki, og de måtte nu som alle andre ind i kampen for at komme frem foran i: „*Gang og Sæde*“.⁵

Afsættet var hermed skabt for den rangsyge, iscenesættelse og de evindelige kampe om kongens gunst, som flere historikere har påpeget kom til at præge 1700-tallets hof og centraladministration.⁶ Det gjaldt om at stå enevælden nær – fysisk, kulturelt og allerhelst socialt.

Populært sagt lykkedes det kongemagten at udmanøvrere den gamle adel og skabe et nyt rangsamfund, hvor alle måtte rette ind efter majestædens

pibe, hvis de skulle gøre sig håb om at opnå magt, rigdom og den høje sociale position, der som en besættelse kom til at præge samfundet frem til oplysningstidens nye idealer.

Formelt set var riget på alle måder blevet et topstyret samfund. Det var den enevældige monark, der styrede og alene ham, der bestemte – fra udnævnelsen af den mest uanseelige tolder i Nordnorge over besættelse af topembedsmandsposterne på Slotsholmen i København til tildelingen af rangtitler.

I denne optik blev adelen et instrument i majestædens hænder, brugt til at kaste glans over ham selv og riget. Med greve- og friherrestandens privilegier af 25. maj 1671 – udstedt samme dag som den første rangforordning – var der nu ikke blot givet adgang til adelstanden for udefrakommende, men det blev også formelt fastslået, at et tildelt adelskab vægtedes højere af majestæten end den medfødte gammeladelige status. Da de gamle privilegier, som skattefrihed og fortrinsret til indbringende embeder, samtidig var blevet frataget den gamle adelstand med enevældens indførelse i år 1660, er det nærliggende at tro, at personer som Benedicte Margrethe Brockdorff, der tilhørte den gamle adel, blev skubbet ud på sidelinjen, fremmedgjort overfor enevældens nye samfundsorden, og var uden vilje til at acceptere den nye virkelighed og samfundstoppens nye medlemmer.

Man skal imidlertid være påpasselig med at tro, at den gamle adel stod handlingslammet og uden vilje til at indgå i den nye samfundsstruktur. Ved at se nærmere på Benedicte Margrethe Brockdorffs

Det fornemme portræt af Benedicte Margrethe Brockdorffs tredjeældste søn Christian Detlev Reventlow er malet i 1743 af den eftertragtede portrætmaler Balthasar Denner. Benedicte Margrethe Brockdorff havde i 1710'erne gennem udlæg i Mennoniter-Kirken i Altona erhvervet retten til årligt at få udført portrætter hos Balthasar Denner, sønnen af kirkens præst. Christian Detlev Reventlow skulle senere blive fader til den store landboreformator og statsmand Christian Ditlev Frederik greve Reventlow. Foto: Museum Lolland-Falster

Conrad Reventlow var blandt de første mænd, der optoges i den nye rangadel, da han 3. juli 1673 med grevepatentets udstedelse blev optaget i grevestanden for sig selv og sine efterkommere. Som det lille sorte stempel øverst viser, var der forbundet store udgifter med optagelsen. Det kostede 300 rigsdaler i stempelafgift at modtage patentet. Først 12 år efter optagelsen fik Conrad Reventlow oprettet grevskabet Reventlow af sine sønderjyske besiddelser, der kunne understøtte hans fornemme titel. Foto: Museum Lolland-Falster

og hendes børns virke, og især ægteskaber, vil man opdage, at de langt fra var handlingslammede eller uvillige til at lade sig indrullere i enevældens hierarkiske struktur.

Især de hovedrige gammeladelige slægter forstod, som mange af de nye rangadelige familier, at indgå i den enevældige samfundsstruktur som selvstændigt handlende og med en erkendelse af, at de og deres position var en uundværlig del af enevældens virke. Lidt forsimplet sagt havde denne kreds af velhavende og indflydelsesrige ny- og gammeladelige erkendt, at

den danske enevoldskonge var lige så afhængig af dem, som de var afhængige af kongemagtens gunst!

Grevskaber og baronier

Den danske enevælde havde i år 1717 – ved udstedelsen af den nyeste rangforordning – efterhånden 57 år på bagen. Styreformen havde for længst konsolideret sig, og ingen satte længere spørgsmålstegn ved samfundsstrukturen. Alligevel blev ikke alle enevældens udstedte bestemmelser mødt med lige stor imødekommenhed i de kredse, hvortil de var bestemt. Det gjaldt blandt andet ovennævnte greve- og friherrestandsprivilegier af år 1671.⁷ Trods løfter om både skattefordele og udvidede magtbeføjelser på godserne var det endnu relativt få storgodsejere, der havde ladet sig lokke til at binde deres ejendomme i grevskaber og baronier. Og kendetegnende for de få, der indtil videre havde ladet deres godser klausulere, var, at de så helt andre motiver for oprettelsen end blot enevældens tilbud om skatte- og magtmæssige fordele. Alle indehaverne af de nyoprettede grevskaber og baronier besad enten i forvejen en høj stilling ved hoffet eller i centraladministrationen, hvorved de allerede var i kongens favør, eller de havde intentioner om at komme i kridthuset hos selv samme. Det er således ganske sigende, at Benedicte Margrethe Brockdorff ikke i første omgang lod sønnen af første ægteskab Christen Skeels besiddelser ophøje til grevskab eller baroni, men nøjedes med det mindre klausulerende stamhus i år 1697. På dette tidspunkt lå den lille Christens karriere mange år ude i

fremtiden, og der var således ingen større gevinst at hente ved at tækkes enevældens ønsker.

Først da sønnen i 1720'erne begyndte en målrettet opstigning i militærvæsenet blev det nødvendigt at etablere et grevskab, der kunne hjælpe hans opstigning på vej, hvilket fandt sted i år 1725, da Christen Skeel selv oprettede grevskabet Scheel.

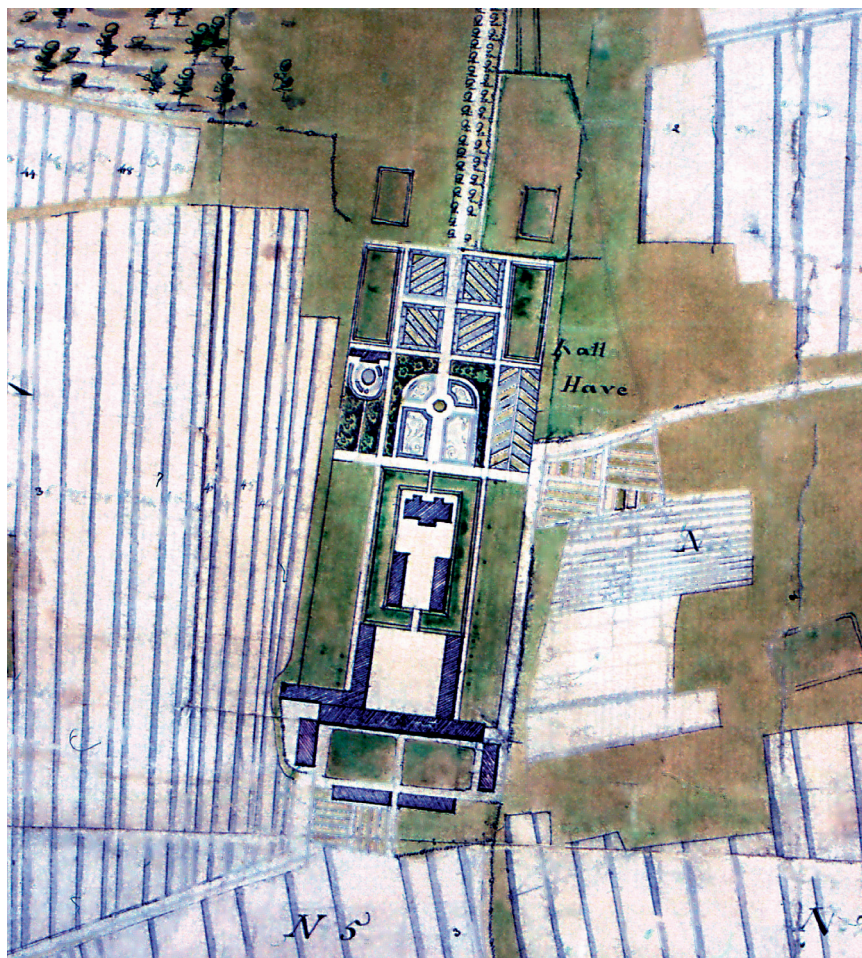
På lignende vis sporer man et sammenfald mellem karrierestigning og klausulering af jord hos Benedicte Margrethe Brockdorffs svigerfader storkansler Conrad lensgreve Reventlow 40 år tidligere. Som søn af en indvandret, nordtysk adelsmand var han i år 1673 blevet optaget i grevestanden, og 12 år senere oprettede han af sine sønderjyske besiddelser et grevskab, der formelt understøttede hans nye værdighed og udstyrede ham med titel af lensgreve. I mellemtiden var han både blevet ridder af elefanten, havde fået embedet som overjægermester, og var i år 1682 blevet medlem af konseillet. Grevskabets oprettelse var på mange måder kronen på embedskarrieren indtil da og medvirkende til, at Conrad Reventlows position blev så velkonsolideret, at han i år 1699 kunne indtage posten som storkansler. Det faktum, at alle besidderne af de nye rangadelige titler med tilhørende grevskaber og baronier samtidig besad eller kom til at besidde høje embeder i enevældens magtstruktur indikerer, at greve- og friherreprivilegierne hovedsageligt faldt i god jord hos dem, der kunne se ud over deres besiddelser og havde forstået, hvordan enevælden fungerede. Når man dertil medregner, at flere af ejerne desuden stod bag de store lån, som

den konstant økonomisk trængte enevælde optog, er det tydeligt, at rang, embeder og titler ikke blot var nådesbeviser.⁸ Kongemagten betalte kredsen omkring sig med indbringende embeder, skattefordele og fornemme titler mod, at de bidrog til enevældens nye samfundsorden administrativt, økonomisk og kulturelt.

Reventlow-familiens magt og position

Ved sit andet ægteskab i år 1700 var Benedicte Margrethe Brockdorff blevet medlem af en slægt i den nære kreds om kongemagten. Gennem udnyttelse af deres position og rigdom var de stødt og roligt kravlet op ad i det nye samfundshierarki, og som nu i år 1717 var så nær ved magtens centrum, som slægten kunne komme. Benedictes ene svigerinde, Anna Sophie Reventlow, var Frederik 4's elskerinde og hustru til venstre hånd – ophøjet til hertuginde af Slesvig – mens den resterende svigerfamilie alle bar rangtitler, havde betydningsfulde embeder i magtens centrum og ejede mængder af jord. Benedicte Margrethe Brockdorff kunne takke sin store formue og godsrigdom, sin halvbroders sociale position som greve og den familiære forbindelse til sin nye ægtemand for,⁹ at hun ikke blegnede fuldstændigt ved siden af denne nye svigerfamilie. Hun formåede således at knytte sin rigdom til en indflydelsesrig familie, der gav hende den formelle status, som hun indtil da manglede.

Bragte Benedicte Margrethe Brockdorff en stor medgift og mange besiddelser med ind i sit andet

Udsnit af kort over Christianssædes hovmarker, optegnet år 1775 af C. Gercken: Den lollandske herregård Tåstrup kom i familien Reventlows eje i år 1728 og var efter afhændelsen af Clausholm i år 1718 familiens eneste rendyrkede barokgård. Den lille hovedbygning var opført omkring år 1690 indrettet til kortvarige ophold af den daværende ejer Jens baron Juel. Først efter af Tåstrup var blev hovedsæde i grevskabet Christianssæde og gået i arv til Benedicte Margrethe Brockdroff tredje søn Christian Detlev lensgreve Reventlow i 1738 kom der igen herskab på gården. Foto: Museum Lolland-Falster

ægteskab, stod det nemlig anderledes sølle til, hvad angår hendes formelle placering i rangforordningen. Qua den afdøde ægtemand Jørgen Skeels titel af kammerjunker var hun blevet indskrevet i rangstogens femte eller sjette klasse, mens hendes kommende ægtemand i år 1700 bar titel af lensgreve, overjægermester og hvid ridder, og dermed var placeret øverst i anden rangklasse. Hendes ældste søn af første ægteskab, Christen Skeel, havde - som hun - også kun en ringe placering i rangforordningen. Han bar som sin fader titel af kammerjunker. Alligevel var han et umådeligt godt parti, idet hans besiddelser, rigdom og ikke mindst gode familieforbindelser til samfundets top mere end opvejede hans ringe formelle position.

Ægteskaber og rang

Foruden en ny rangforordning bød år 1717 også på en anden central begivenhed for Benedicte Margrethe Brockdorff. Dette år blev sønnen Christen Skeel gift med Augusta friherreinde von Winterfeldt og indgik dermed i et ægteskab, der på mange måder fulgte mønsteret fra moderens andet ægteskab. Som Benedicte Margrethe Brockdorff var det så som så med, hvad Christen Skeel kunne tilbyde af titler og rang. Dette til trods var bruden, ligesom Christens stedfader, alligevel forsynet med en fornem titel, der gav hende plads i rangforordningens højeste klasser. Hendes farfader Helmuth Otto friherre von Winterfeldt, en indvandret nordtysk adelsmand, havde besiddet en central post under de to første enevolds-

konger og var i år 1671 optaget i friherrestanden. Han havde som Benedicte Margrethe Brockdorffs svigerfader Conrad lensgreve Reventlow formået at bruge penge og føre stor hus, men til forskel fra storkansleren havde han til sine efterkommere kun efterladt sig det urentable baroni Wintersborg på Lolland, som trods flere forsøg på hjælp fra kongens side var både forsømt og misligholdt.¹⁰ Når den økonomisk dårligere stillede friherreinde fandt nåde for Christen Skeels, hans stedfaders og ikke mindst hans moders blik, skyldes det uden tvivl, at hendes rang i kombination med tætte familiære forbindelser, gav hende en sociale position, der kunne accepteres og gå i spænd med Christen Skeels. Augusta von Winterfeldts tante – Christiane Charlotte von Schult – var kusine til lensgreven, og friherreindens farfader havde været en del af kredsen om Christian 5, hvori også Conrad Reventlow var at finde.

Brylluppet mellem Christen Skeel og Augusta von Winterfeldt illustrerer således på glimrende vis den pragmatiske tilgang til stand, rang, forbindelser og økonomi, som den danske adel – ny som gammel – hurtigt efter enevældens indførelse lagde for dagen. På få årtier havde den gamle adel formået at acceptere, at en placering i rangforordningen var et aktiv på lige fod med deres egne gammeladelige værdier. Christen Skeels egen fader – Jørgen Skeel – udgjorde i den forbindelse en undtagelse, da han ikke kunne se fordele i rangsystemets nye præmisser og modsatte sig tilbuddet om optagelse i den nye rangadel. Derved påkaldte han sig Christian 5's vrede,

der efterlod ham i lysthuset på Krenkerup, hvor han efter sigende tegnede satiriske gengivelser af enevældens nye embedsadel.¹¹ Havde faderen holdt fast i de gammeladelige dyder, så indrettede først enken og siden sønnen sig efter de nye samfundsforhold. 22 år efter Jørgen Skeels død giftede Christen Skeel sig, nu ikke blot med en indvandret tysk rangadelig, få år efter brylluppet betalte han selv de 300 rigsdaler, det kostede at få etableret et grevskab, der gav hans grevelige rangtitel fra år 1721 et troværdigt fundament og hjalp den spirende militærkarriere på vej. Det hele var skubbet fremad af moderen og ikke mindst stedfaderen, der uden tvivl har kunnet se den store merværdi, som oprettelsen af grevskabet Scheel ville kaste af sig.

Mellem adel og fyrste

Den fleksible indstilling til udveksling af forskellige aktiver i de adelige ægteskaber spores ikke kun hos Benedicte Margrethe Brockdorffs og sønnens ægteskaber. Indstillingen kan også findes i de højfornemme ægteskaber, der blev indgået i den slægt, som Augusta von Winterfeldt i år 1717 blev en del af. For havde Christen Skeel fundet en brud, der kun havde en rang at tilbyde, så det helt anderledes ud i de ægteskaber, som Reventlow-slægten kunne mønstre i 1720'erne og frem. Her var det Reventlow-slægten, der formelt og socialt stod lavest på rangforordningens stige. Mest centralt i den forbindelse stod selvfølgelig Anna Sophie komtesse Reventlows ægteskab med Frederik IV i år 1721, efter hans første

Portræt af Johanne Sophie Frederikke rigsfriherreinde von Bothmer, malet af Balthasar Denner 1747. Johanne Sophie Frederikke rigsfriherreinde von Bothmer blev i 1737 gift med Benedicte Margrethe Brockdorffs tredjeældste søn Christian Detlev greve Reventlow. Et år efter ægteskabets indgåelse blev hun lensgrevinde af grevskabet Christianssæde, som ægtemanden arvede. Som sin svigermoder ophold hun sig hele livet ved hoffet, uden dog at få en så fremtrædende plads som Benedicte Margrethe Borckdorff.
Foto: Museum Lolland-Falster

dronning endelig havde lagt sig i graven. Christen Skeels stedfaster formåede helt ekstraordinært at sprænge den øvre grænse, som rangforordningerne siden år 1671 havde opereret med, og indtog fra da af en position ved kongens side kun overgået af Vor Herre og kongen selv.

I en kategori lige under Anna Sophie Reventlows ægteskab finder vi Christen Skeels to halvsøskendes ægteskaber med den fyrstelige sidegren af kongehuset på slottet i Pløn. I år 1730 stod Christen Skeels halvsøster, Christine Armgard komtesse Reventlow, brud på Københavns Slot til hertug Frederik Carl af Pløn, og året efter kom turen til den ældste halvbroder Conrad Detlev lensgreve Reventlow, som i Altona tog hertugens søster, prinsesse Wilhelmine, til ægte. Hovedpersonen bag de fornemme ægteskaber skulle være Benedicte Margrethe Brockdorff, som derved påkaldte sig Christian 6's uvilje, idet hun tilsyneladende så stort på at indhente kongelig tilladelse til forbindelserne.¹² Om end den fyrstelige familie på Pløn kun var halvfyrstelig, og frem til år 1722 uden arverettigheder og fyrsteværdighed, så kunne efterkommerne af Christen Skeels halvsøster alligevel skrive sig til hertugdømmerne Slesvig-Holsten.¹³ Fik Benedicte Margrethe Brockdorff og hendes familie ikke selv en højere rang af ægteskabet, så fik de dog et familiært netværk, der stod over rangforordningens klasser.

Skal en forklaring på etableringen af de fyrstelige ægteskaber i Reventlow-slægten søges, skal den sandsynligvis findes i familiens sociale og øko-

nomiske position. Det er formentlig gældende for hele den hovedrige Reventlow-slægt, når historiker Edvard Holm påpegede, at Anna Sophie Reventlows byrd ikke var væsentlig anderledes, hvad angår status og økonomi, end hvad mange tyske prinsesser fra mindre hoffer i tiden kunne fremvise.¹⁴ Den danske kronprins' brud i år 1721, prinsesse Sophie Magdalene af Brandenburg-Kulmbach, kom ikke blot fra et dybt forgældet hjem, moderen var, som det nu også var tilfældet med den kommende hertuginde af Pløns moder, af fødsel kun af adelig byrd. Forskellen mellem Reventlow-slægten og de mindre tyske fyrste- og grevehuse var således ikke større, end at de uden problemer kunne matche hinanden. Når dertil medregnes, at Reventlow-slægten oven i købet ejede betydelige mængder jord indenfor rigets grænser, så var de attraktive for dem, der ønskede gode forbindelser til samfundets top – lige fra ubemidlede standsfæller med rangtitlen i orden til fyrstelige ægtefæller. Augusta von Winterfeldt giftede sig således ind i en familie, der ikke stod tilbage for den enevældige danske kongemagt, men som havde forstået at udnytte rangsystemets muligheder og løfte sig op til samfundets absolutte top. Benedicte Margrethe Brockdorff og hendes familie agerede ud fra enevældens givne præmisser og brugte dem i en sådan grad, at de kom til at bevæge sig ind i gråzonen mellem den ophøjede kongemagt og den underdanige adel.

Blev Benedicte Margrethe Brockdorff efter sin død i år 1739 erindret som pengegrisk, hård og hensynsløs, og skabte hun til det sidste problemer ved

*Til trods for at Benedicte Margrethe Brockdorff satte sig selv i centrum på det imponerende epitafium i Auning Kirke, opsat omkring år 1700 over hendes første ægtemand Jørgen Skeel, kom hun aldrig selv til at hvile i kirken. I stedet blev hun i 1739 stedt til hvile i familiekapellet i Radsted Kirke på Lolland, hvor hendes anden ægtemand året før var blev jordfæstet.
Foto: Museum Lolland-Falster*

hoffet i sin bestræbelser på at stifte økonomisk og standsmæssige gode partier for sin børn, så skyldes det formentlig, at hun forstod at udnytte enevældens muligheder i en sådan grad, at hendes nærmeste stod småskræmte tilbage. Hun havde trods sin gammeladelige baggrund accepteret det enevældige rangsamfund og forstod, hvordan rang, stand og rigdom kunne bane vejen frem. Enevælden blev hos hende kun føjet i den omfang, at der faldt økonomiske, karrieremæssige og rangmæssige fordele af. Hun stræbte opad for sig selv og sine børn, og det er formentlig en del af forklaringen på, at hendes blod ikke blot kom til at løbe i årene i flere af Danmarks største adelsslægter, men at selv den sidste tyske kejser Vilhelm II kunne føre sine aner tilbage til fru en Altona, der i foråret år 1717 kunne læse i den nyeste rangforordning, at hun var placeret på en fornem sjetteplads i hierarkiets første klasse.

Noter

1. Bl.a. hos William Norvin; *Krenkerup*, i Arthur G. Hassø (red.); *Danske Slotte og Herregårde*, bind 2, København 1943, p. 339f og hos Louis Bobe; *Christianssæde*, i Arthur G. Hassø (red.); *Danske Slotte og Herregårde*, bind 2, København 1943, p. 286f
2. Louis Bobe; *Christianssæde*, i Arthur G. Hassø (red.); *Danske Slotte og Herregårde*, bind 2, København 1943, p. 286f
3. Sv. Cedergreen Bech; *Christian Ditlev Reventlow*, i Sv. Cedergreen Bech (red.); *Dansk Biografisk Leksikon*, bind 12, Gyldendal 1979-84
4. Peter Henningsen; „Den bestandige maskerade, standsamfund, rangsystem og det 18. århundredes honnête kultur“, i *Historisk Tidsskrift*, bind 101, hæfte 2, København 2001
5. Den første Rang-Forordning af 25 May 1671, København
6. Bl.a. hos Peter Henningsen og Thomas Lyngby.
7. Carsten Porskrog Rasmussen; *Gård og gods*, i John Erichsen og Mikkel Venborg Pedersen (red.); *Herregården*, bind 1, København 2004
8. Carl Christensen; *Formueforhold i Danmark under de første enevoldskonger 1660-1700*, København 1941
9. Halvbroderen Cai Lorenz lensgreve Brockdorff var onkel til Christian Ditlev Reventlows svoger Hans lensgreve Schack til Schackenborg, gift 1699 med Anna Margrethe komtesse Reventlow.
10. Aage Roussell (red.); *Danske Slotte og Herregårde*, anden udgave, bind 6, København 1965, p. 373f
11. William Norvin; *Krenkerup*, i Arthur G. Hassø (red.); *Danske Slotte og Herregårde*, bind 2, København 1943
12. H.W. Harbou; „Christian Ditlev Reventlow“, bind XIV i C.F. Bricka (red.) *Dansk Bibliografisk Lexikon*, København, 1887-1905
13. Inge Adriansen; „Hertugerne af Pløn“, i Carsten Porskrog Rasmussen, Inge Adriansen og Lennart S. Madsen (red.); *De slesvigske hertuger*, Aabenraa 2005
14. Edvard Holm, *Danmark-Norges Historie fra den store nordiske krigs slutning til rigets adskillelse (1720-1814)*, første bind, København 1891, p. 39